

Motion till riksdagen

1985/86:Ub301

Ann-Cathrine Haglund och Elisabeth Fleetwood (m)

Utvärdering av skolans språkundervisning, m. m.

I budgetpropositionen säger skolministern att det är angeläget att SÖ fortsätter arbetet med ett nationellt program för utvärdering samt att det är nödvändigt att precisera vissa grundläggande kunskaper och färdigheter. Programmet bör innefatta precisering och konkretisering av vad de vanligtvis mer allmänt formulerade målen kan avse. Det bör också innefatta bedömning och mätning i vad mån målen uppnåtts.

Utarbetandet av ett nationellt program för utvärderingen och en precisering av grundläggande färdigheter är angelägna uppgifter för skolöverstyrelsen. Det är särskilt angeläget att språken följs upp – såväl språkundervisningen i grundskolan som i gymnasieskolan. I och med den nya läroplanens införande och att alternativkurserna upphört har förutsättningarna för språkundervisningen förändrats till det sämre. Detta gäller särskilt tyskan och franskan på grundskolans högstadium.

Sverige har tidigare fått erkänsla utomlands för sina ansträngningar att ge svenska ungdomar god språkundervisning. Under senare år har dock språkens ställning försvagats inte minst därför att timantalet för språkundervisningen successivt har minskat. Det är mycket angeläget att uttröna hur svenska elevers språkkunskaper och färdigheter står sig internationellt.

Eftersom engelskan är obligatorisk för alla elever har den en dominerande ställning. Möjligheterna för svenska barn att få goda grundkunskaper i engelska borde vara goda. Samma möjligheter föreligger inte när det gäller tyska och franska. Sverige har emellertid behov av människor med lika goda kunskaper och färdigheter i franska och tyska som i engelska, liksom av människor som behärskar mer än ett främmande språk.

Av formuleringarna i läroplanen torde man kunna dra slutsatsen att avsikten är att studier i franska och tyska skall vara öppna för alla elever och kunna fullföljas av alla elever. Ett stort problem är dock att alternativkurserna upphört, något som moderata samlingspartiet motsatte sig. Det finns skäl att uppmärksamt utvärdera konsekvenserna av beslutet, t. ex. följande:

Hur stort har bortfallet av elever blivit? Har elevernas språkfärdighet och -kunskaper blivit sämre genom att undervisningen läggs på en lägre nivå? Vågar alla eller bara mycket språkbegåvade elever välja B-språk? Vilken inverkan har detta på gymnasiestudierna?

Även resurstilldelningen måste följas upp så att språkens arbetsvillkor är rimliga.

Den nya situationen ställer stora krav på metodiken och på metodisk förnyelse om inte kvaliteten på undervisningen och elevernas färdigheter och

kunskaper skall bli sämre. Uppföljningen av tyskan och franskan måste också medföra att man undersöker om den fortbildning som står till språklärares förfogande motsvarar dessa krav.

Ett program för utvärdering måste följas av åtgärder för att förstärka språkens ställning i det svenska skolväsendet.

Vårt lands behov av människor med goda färdigheter i olika språk och med gedigna kunskaper om andra länder stämmer inte med trenden att försämra språkens ställning. Vi måste vända trenden.

I en alltmer internationaliserad värld måste människor kunna kommunicera med varandra över gränserna, kunna förstå olika livsvillkor och olika kulturmönster. Ett litet land som Sverige är mycket beroende av handel och andra kontakter, inte minst kulturella, med andra länder. En grundförutsättning för detta är goda kunskaper om färdigheter i främmande språk.

Vi svenskar måste själva tillägna oss förutsättningarna för internationell kommunikation om vi skall kunna tillgodose behovet av internationellt utbyte samt av kunskaper och erfarenheter från andra länder. Vi måste själva lära oss de främmande språken – vi kan aldrig begära att människor i andra länder, annat än i mycket liten omfattning, skall lära sig vårt språk. Vi skall inte heller vänta oss särskilt mycket överseende om vi hackar och stakar oss fram på ett främmande språk och därmed försvårar förhandlingar av olika slag. Framgångsrik handel med andra länder förutsätter goda språkfärdigheter.

Många olika yrkeskategorier behöver goda språkkunskaper för sin yrkesutövning. Andra vill behärska ett främmande språk för tillfredsställelsen att kunna förstå och uttrycka sig. Det är berikande att kunna tala med människor och lära sig förstå hur människor tycker och tänker.

Genom att man kan tala med varandra kan man skapa och öka den respekt och förståelse folken emellan som är så viktig för frihet, fred och mänskliga rättigheter. I dag är fredsundervisningen i skolan högaktuell och även omdiskuterad. Tyvärr talas i detta sammanhang alltför sällan om vikten av internationella frågor för att kunna undanröja orsaker till konflikter, lösa konflikter och åstadkomma en balanserad nedrustning. Språkkunskaper är en förutstättning för detta. En effektiv språkundervisning ger grunden för ett reellt arbete för frihet och fred.

Om vi ej kan kommunicera över gränserna kan vi drabbas av kulturell utarmning. Mångfald är en förutsättning för ett rikt kulturliv. Däri spelar utbyte med andra länder en stor roll, liksom möjligheterna att kunna läsa, höra och förstå originalspråket.

●om dagens tekniska utveckling inte går hand i hand med en kulturell och humanistisk får vi så småningom ett utarmat samhälle. Vi måste i tid se till att utvecklingen är allsidig. Språken spelar härvidlag en stor roll. Den betoning av kulturen i skolan som nu sker måste därför inkludera språkundervisningen som också ger kunskaper om kulturen i andra länder.

Det är således från många utgångspunkter angeläget att stärka språkens ställning i grundskolan och gymnasieskolan. I motion 1984/85:1868 av Ann-Cathrine Haglund föreslogs ett program för att stärka språkens ställning och tillgodose vårt lands behov av språkkunniga människor. Det skulle samtidigt ge eleverna i grundskola och gymnasium möjligheter att välja att

läsa språk i större omfattning om de så önskar och har förutsättningar för det.

Ett arbete för att stärka språken kan innehålla många åtgärder, bland vilka ett förstärkt timal – åtminstone för nybörjarundervisningen på högstadiet och gymnasiet – torde vara viktigast. I ovannämnda motion togs följande punkter upp:

- Försöksverksamhet med annat nybörjarspråk än engelska i olika skolor och med olika modeller. Erfarenheterna från redan påbörjade försök i några skolor i Stockholm bör tas till vara samtidigt som man finner andra modeller, t.ex. att en hel klass börjar med annat nybörjarspråk än engelska.
- Försöksverksamhet med B-språk i åk 6.
- Försöksverksamhet med utökat timal för tillval av språk på högstadiet i såväl engelska som B-språk.
- Införande av kurser av olika svårighetsgrad – alternativkurser – på högstadiet i såväl engelska som B-språk.
- Försöksverksamhet med C-språk på högstadiet.
- Återinförandet av det särskilda behörighetskravet beträffande engelska – särskild kurs – vid tre- och fyraårig gymnasial utbildning.
- Inrättande av "språkgymnasier" där undervisningen i ett eller ett par språk utökas genom att ett antal veckotimmar i andra ämnen byts ut. Ett annat alternativ kan vara att undervisningen i ett eller flera läsåmnen bedrivs på främmande språk.
- Stimulans till framväxten av skolor där hela eller delar av undervisningen från lågstadiet och upp sker på t. ex. engelska eller på annat språk.
- Ökade möjligheter för språklärare att delta i utlandsförlagda språkkurser under ferietid, bl. a. genom ett rikligt riksrekryterande kursutbud.
- Lång tids vistelse i målspråkslandet bör ses som merit vid tillsättande av språklärartjänst.

Hemställen

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att vid utarbetandet av ett nationellt program för utvärdering är det särskilt viktigt att språkundervisningen, såväl i grundskolan som i gymnasieskolan följs upp.

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till hur språkens ställning skall stärkas i grundskola och gymnasium.

Stockholm den 27 januari 1986

Ann-Cathrine Haglund (m)

Elisabeth Fleetwood (m)